

Keski-Suomen hyvinvointialue / aluehallitus

kirjaamo@hyvaks.fi

Hoitajantie 1

40620 Jyväskylä

Sosiaali- ja terveysministeriö

kirjaamo.stm@gov.fi

PL 33

00023 VALTIONEUVOSTO

VN/12531/2021 sekä STM083:00/2019

LAUSUNTOPYYNTÖ VAMMAISPALVELULAINSÄÄDÄNNÖN UUDISTUKSESTA

Keski-Suomen hyvinvointialueen aluehallitus toteaa lausuntonaan:

- Keski-Suomen hyvinvointialueen hallitus pitää tärkeänä mahdollisuutta antaa lausunto vammaispalvelulainsäädännön uudistuksesta, sillä voimaantullessaan laki kokonaisuus velvoittaa hyvinvointialuetta palvelujen järjestäjänä ja tuottajana.
- Vammaispalvelulainsäädäntöä on uudistettu pitkään ja on tärkeää, että lakiuudistus saadaan saatettua loppuun.
- Vammaispalvelulain säädöskohtaisissa perusteluissa vammaispalvelulain soveltamisala katsotaan kapeaksi ja sosiaalihuoltolaki ja muut lait ensisijaisiksi. Huoli kuitenkin on, että lain soveltamisala laajenee, sillä jo nyt vammaispalvelulakia vaaditaan sovellettavaksi esimerkiksi ikääntyneiden osalta muistisairauksiin tai silmämöydän ikärappeumien aiheuttamien toimintakykyrajoitteiden osalta. Lasten ja nuorten kohdalla vaatimuksia vammaispalvelulain tai erityishuoltolain soveltamiseksi tulee esimerkiksi autismikirjoon kuuluvissa häiriöissä tai neuropsykiatrisissa häiriöissä. Vaatimusten taustalla ovat olleet mm. KHO:n tekemät ratkaisut.
- Vammaispalvelulain soveltamisala laajenee, millä on hyvinvointialueen kustannuksia kasvattava vaikutus. Lain soveltamisala jatkossa kattaa fyysisen, kognitiivisen ja psyykkisen toimintakyvyn pitkäaikaisen heikentymisen. Säädösten yksityiskohtaisissa perusteluissa ei esimerkiksi tarkenneta riittävästi, milloin psyykkinen toimintakyky on siinä määrin heikentynyt, että perusteet lain soveltamiseen täyttyvät.

- Säädoskohtaisissa perusteluissa ei myöskään määritellä toimintakyvyn arvioimisen menetelmiä. Toimintakyvyn heikentymisen arvioimiseen tulisi olla käytössä objektiivisia arviointimenetelmiä, jotta vammaisten asiakkaiden yhdenvertainen kohtelu voidaan varmistaa. (vrt. vanhuspalvelulaki)
- Erityisestä osallisuuden tuesta ei pitäisi säätää erillisenä palveluna. Nyt lakiluonnoksessa ehdotetaan, että kyseessä olisi käytännössä uusi ulkopuolinen tukihenkilö, joka tukisi vammaista henkilö mielipiteen muodostamisessa ja oman tahdon ilmaisemisessa. Miten paljon erityistä tukea myönnetään, kenelle ja mihin tilanteisiin? Toimivampi ratkaisu olisi, että erityinen tuki mielletäisiin vammaispalvelujen työntekijän työmenetelmäksi, ei erilliseksi palveluksi.
- Henkilökohtaisen avun järjestämistapoihin ei ole lisätty ammatillista henkilökohtaista apua eli vähintään lähihoitajatasoisen ammattihenkilön tuottamaa henkilökohtaisen avun palvelua. Tämän palvelun osuus henkilökohtaisen avun kokonaisuudesta on kuitenkin suuri.
- Säädos vammaisen lapsen asumisesta kodin ulkopuolella on hyvä lisäys. Yleisesti ottaen on kuitenkin tärkeää pitää huolta siitä, että myös vammaisilla lapsilla on oikeus lastensuojelun palveluihin.
- Vammaispalvelulain suhdetta muuhun lainsäädäntöön kuten varhaiskasvatuslakiin ja perusopetuslakiin sekä pidentyneen oppivelvollisuuden myötä toisen asteen opetukseen tulee selkeyttää. Epäselvät tilanteet rajanvedossa opetustoimen ja vammaispalveluiden välisissä vastuissa tulee selkiyttää niin, että lapset ja nuoret saavat tarvitsemansa tuen. Keski-Suomen hyvinvointialue pitää tärkeänä, että ns. nepsy-lasten ja -nuorten tarvitsema tuki varmistetaan joko vammaispalveluiden tai opetustoimen palveluiden kautta.
- Vammaisen lapsen tai koululaisen tulee voida saada riittävä tuki ja apu pääasiallista palvelua käyttäessään eikä niin, että saatua palvelua joudutaan täydentämään vammaispalveluna. Tästä esimerkkinä koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta. Perusopetuslain mukainen ap-ip toiminta on enimmillään 760 tuntia vuodessa ja kattaa vain koulujen työvuoden. Vammainen lapsi saattaa tarvita palvelua em. tuntimäärää enemmän ja myös koulujen loma aikoina. Nyt kunnissa on toimittu niin, että vammaisen lapsen ap-ip-toiminnan lisätarve on kustannettu vammaispalveluna, mutta palvelu on toteutettu lapselle tutussa ympäristössä, tuttujen koulunkäynnin ohjaajien toimesta. Koska hyvinvointialue ei voi ostaa ko palvelua kunnalta, syntyy epäjatkuvuustilanne lapsen palvelussa, jos hyvinvointialue joutuu toteuttamaan omana toimintanaan osan vammaisen lapsen palvelusta, mitä ensisijainen laki ei turvaa.

- Kuntouttava varhaiskasvatus laajenee koskemaan kehitysvammaisten lasten lisäksi myös muita vammaisia lapsia. Kuntouttavalla varhaiskasvatuksella ei ole kuitenkaan selkeää määritelmää muutoin kuin, että varhaiskasvatuksen tulee olla maksutonta ja kuljetusten sisältyä palveluun. Vammaispalvelulain säädösperusteluissa todetaan, ettei palvelun maksuttomuus voi olla peruste palvelun järjestämiseen vammaispalveluna. Usein kuitenkin palvelun maksuttomuus voi johtaa laajoihin lapsen kannata epätarkoituksenmukaisiinkin tutkimuksiin, kun vanhemmat haluat saada perusteita lapsen toimintakykyyn liittyvistä rajoitteista. Vammaispalvelulain perusteella maksuton varhaiskasvatus lisää hallinnollista työtä eikä se ole linjassa yleislakien ensisijaisuuden kanssa.
- Keski-Suomen hyvinvointialue pitää hyvänä, että valituskanavia on jatkossa vain yksi eli hallinto-oikeus. Hallinto-oikeuksien pitkät käsittelyajat valitusasioissa vaarantavat kuitenkin asiakkaan oikeusturvaa.
- Vammaispalvelulain yksityiskohtaiset perustelut eivät riittävästi tarkenna mitä 22§:n kohdassa 4 tarkoitetaan *antamalla henkilön käyttöön auto tai muu hänelle soveltuva kulkuneuvo*.
- Laissa kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain muuttamisesta erityishuollon johtoryhmät korvataan vaativan tuen asiantuntijaryhmällä. Vaativan tuen asiantuntijaryhmälle ei kuitenkaan määritellä muuta tehtävää kuin tahdosta riippumattomaan hoitoon liittyvät päätökset. Tehtävä ilman laajempaa vastuuta tai ohjausvaltaa vaikuttaa kapea-alaiselta ja irrallisesta.

Nämä huomiot esitämme vammaispalvelulainsäädännön uudistusta koskien.

Jyväskylässä 22.3.2022

Keski-Suomen hyvinvointialue, aluehallitus

Asia käsitelty Keski-Suomen hyvinvointialueen aluehallituksessa 22.3.2022 §51

Otsikko

Leipätekstiä

Väliotsikko